Tummelisa

– fritt återberättad efter HC Andersen

Det var en gång en kvinna, som så gärna ville få ett litet barn. Hon gick till en gammal gumma som gav henne ett frö som hon skulle plantera hemma i en blomkruka.

Kvinnan gjorde så och snart växte en stor, vacker blomma upp. När den slog ut, hittade kvinnan i blommans mitt en liten, liten flicka. Hon var knappt mer än en tum lång och fick namnet Tummelisa.

Flickan fick sova i ett valnötsskal, med ett rosenblad som täcke. På dagen lekte hon i ett fat med vatten och blommor, där hon paddlade runt på ett blad.

En natt kom en padda inhoppande genom det öppna fönstret och ner på bordet, där Tummelisa låg och sov under sitt rosenblad.

— Du blir en fin fru åt min son! sade paddan, och tog med sig Tummelisa ut genom fönstret.

I trädgården, vid den sumpiga stranden till en bred å, bodde paddan med sin son i gyttjan. Paddorna satte Tummelisa på ett av stora gröna näckrosbladen ute i ån, så att hon inte skulle kunna komma undan medan paddan och hennes son förberedde bröllopet i deras gyttjesalar.

Tummelisa satt på det gröna bladet och grät, för hon ville inte alls bo i gyttjan eller gifta sig med en padda.

Fiskarna i ån tyckte synd om henne och gnagde av näckrosbladets stjälk, så att bladet med Tummelisa på flöt iväg med strömmen, utom räckhåll paddorna.

Så flöt Tummelisa långt bort från trädgården och ut i världen. En liten vit fjäril slog följe med henne och fladdrade runt bladet. Tummelisa fäste ena änden av sitt skärp vid bladet och den andra änden vid sin nya fjärilsvän och nu gled bladet mycket snabbare.

Plötsligt kom en stor skalbagge, en ollonborre, flygande. Han tyckte Tummelisa var fin, fångade henne med sin klo och flög upp i ett träd med henne, men det gröna näckrosbladet fortsatte nedåt ån och fjärilen flög med, för hon var fastbunden vid bladet och kunde inte komma loss.

Tummelisa blev så rädd när ollonborren for iväg med henne. Men mest var hon ledsen för fjärilens skull som skulle svälta ihjäl om hon inte kunde komma loss från bladet själv. Men ollonborren lyssnade inte på henne. Han satte sig med henne på det största gröna bladet uppe i trädet,

gav henne blomnektar och sa att hon var så vacker, fast hon inte alls liknade en ollonborre. De andra ollonborrarna tyckte Tummelisa var hemskt ful, eftersom hon saknade känselspröt och bara hade två ben.

Till slut tänkte även ollonborren som rövat bort henne att hon kanske inte var så vacker ändå och flög ned henne till marken. Och Tummelisa grät, för sin fjärilsvän, för sin mamma och för att ollonborrarna tyckte hon var för ful för att bo med dem.

Under hela sommaren levde Tummelisa alldeles ensam i den stora skogen. Hon flätade sig en säng av grässtrån och hängde den under ett stort blad som regnskydd, hon åt honung ur blommorna och drack av daggdropparna.

Sommar och höst gick och sedan kom den kalla vintern. Fåglarna som hade sjungit så vackert för henne flög söderut, träden och blommorna vissnade, det stora bladet hon bott hela sommaren under, rullade ihop sig och vissnade. Hon frös förfärligt, för de fina kläderna hennes mamma sytt var nu helt sönderrivna.

Varje snöflinga som föll på henne, var som om du skulle få en hel skyffel snö öst över dig. Hon svepte in sig i ett visset blad, men skakade av kylan.

Strax utanför skogen, dit hon nu hade kommit, låg ett stort fruset sädesfält. Där fann Tummelisa åkerråttans dörr, ett litet hål under de frusna stubbiga sädestråna. Tummelisa knackade på och bad om ett litet frö att äta, för på två dagar hade hon inte ätit alls.

— Din lilla stackare, sade åkerråttan, för hon var en god gammal åkerråtta, stig du in i mitt varma rum och ät med mig.

Åkerråttan bjöd Tummelisa att bo hos henne över vintern, mot att flickan städade, lagade mat och berättade sagor för råttan.

Ibland fick de besök från åkerråttans rika granne, mullvaden. På promenad i mullvadens gångar under åkern, hittade de en dag en stor fågel, en svala med de vackra vingarna tätt tryckta mot sidorna och med benen och huvudet indragna under fjädrarna; den stackars fågeln hade dött av kylan.

Tummelisa blev ledsen när hon såg den, för hon hade tyckt så mycket om svalornas sång under sommaren, men mullvaden stötte till svalan med sina korta ben och sade:

— Nu piper han inte längre! Det måtte vara för eländigt att bli född till en liten fågel. En sån här har ju ingenting annat än sitt kvidevitt och måste svälta ihjäl under vintern.

På natten steg Tummelisa upp, flätade ett stort varmt täcke av gräs och svepte det kring den döda fågeln för att hon skulle ligga varmt i den kalla jorden.

— Farväl, vackra fågel! sa hon. Farväl och tack för din vackra sång i somras, när träden var gröna och solen sken så varmt på oss!

Men när hon la sitt huvud mot fågelns bröst, hörde hon fågelns hjärta som klappade svagt därinne. Svalan var inte död utan hade sovit i dvala. Under hela vintern tog Tummelisa hand om fågeln, som blev allt starkare.

När våren kom, öppnade Tummelisa ett hål i tunnelns tak och släppte in den varma vårsolen. Svalan gjorde sig redo för att flyga men frågade om inte Tummelisa ville följa med henne. Men Tummelisa var rädd att göra den gamla åkerråttan ledsen om hon gav sig av så plötsligt, så hon sa att hon inte kunde följa med. Så svalan flög upp och ut i solskenet, utan Tummelisa.

Tummelisa såg efter fågeln, och grät för hon var så ensam.

Nu hade åkerråttan och mullvaden bestämt att Tummelisa skulle gifta sig med den gamla mullvaden till hösten.

Varje morgon stod hon i åkerråttans dörr och spanade mot skyn. Hon hoppades att svalan skulle komma tillbaka men hon såg den inte på hela sommaren.

Så kom hösten och de skulle de hålla bröllop. Mullvaden hade kommit för att hämta Tummelisa; hon skulle bo med ho-

nom djupt nere i jorden och aldrig komma ut i den varma solen, som mullvaden inte tålde. Tummelisa stod i åkerråttans dörr och grät, för hon ville inte alls bo i jorden eller gifta sig med mullvaden, som var sträng och tråkig.

— Farväl, du klara sol! sa Tummelisa och sträckte armarna högt upp mot den nedgående solen.

— Kvidevitt! hörde hon i samma stund från ovan. Det var svalan, som just nu kom flygande förbi. Tummelisa berättade för svalan om mullvaden och mörkret som väntade henne under jord.

— Nu kommer den kalla vintern, sade svalan; jag flyger långt bort till de varma länderna; följ med mig, lilla Tummelisa, som räddade mitt liv, då jag låg förfrusen i den mörka jordkällaren.

Tummelisa klev upp på fågelns rygg, tog ett fast grepp i de starkaste fjädrarna och så flög svalan högt upp i luften. Tummelisa frös i den kalla luften, men sen kröp hon in under fågelns varma fjädrar och stack endast fram sitt lilla huvudet för att se all härlighet under sig.

Så kom de till de varma länderna. Där sken solen mycket klarare än här; himmeln var dubbelt så hög och i skogarna hängde citroner och apelsiner, luften doftade örter och på landsvägen lekte barn med stora, brokiga fjärilar.

Under väldiga gröna träd vid en blå sjö stod en vit slottsruin av marmor, överväxt av vinrankor. Högst upp i ruinen fanns många svalbon och i ett av dem bodde svalan, som bar Tummelisa.

På marken nedanför, växte stora vackra blommor bland nedfallna marmorpelare. Svalan flög ned med Tummelisa och satte henne på ett av de breda bladen, och nu blev hon allt förvånad!

I blommans mitt stod en mycket liten person. Han var nästan genomskinlig, som av glas. På huvudet bar han en krona av guld och på ryggen ett par vackra vingar, som en trollsländas. Nu såg Tummelisa att det i varje blomma kring dem fanns en liten älva, men pojken framför henne var deras prins.

När älvprinsen kommit över sin skräck för den gigantiska fågeln Tummelisa anlänt på, blev de genast kära i varandra. Och så kom det sig att Tummelisa stannade i södern bland blomälvorna. Skira vingar fästes på Tummelisas rygg och nu kunde även hon flyga som hon ville.

Svalan satt uppe i sitt bo och sjöng för dem tills hon åter flög bort från de varma länderna, långt bort tillbaka till Norden. Där hade hon ett litet bo ovanför en sagoberättares fönster och för honom sjöng hon om Tummelisa och hennes äventyr.

Den här berättelsen är ingen folksaga utan en konstsaga av den danske författaren H.C. Andersen, här återberättad i förkortad version. Konstsagorna var vanliga under 1800-talet och många författare skrev berättelser som påminde om de populära folksagornas stil, men ofta med mycket mer detaljer.

Bortbytingen av Selma Lagerlöf är en känd konstsaga, S*agan om prinsessan Tuvstarr och älgen Skutt* av Helge Kjellin är en annan. Den är kanske extra känd för sina illustrationer av konstnären John Bauer. Känner ni till några andra konstsagor?

Det finns även folksagor om mycket små människor, som H.C. Andersen säkert var inspirerad av, när han skrev *Tummelisa*. En är *Tummetott*, som skrevs ned av Bröderna Grimm i Tyskland.